נושא ונותן באמונה - CM3-05 Selling at Cost-Plus

Bava Metzia (51b, as explained by Tosafos)

קניה ווּפּאָמָה — Someone who trades on trust, i.e. the buyer trusts the seller to say what his price was and he gives that amount plus a little extra for profit, וְהָאוֹמֵר לַחֲבֵּירוּ — and someone who says to his fellow: על מְנָת שָׁאֵין לְךּ עָלִי אוֹנָאָה — "On the condition that you have no claim of ona'ah against me," על עָלִי אוֹנָאָה — he has no claim of ona'ah against him.

תנו רבנן — the Rabbis taught in a Baraisa: ר באַמַנה – regarding someone who trades on trust, if he purchased a bulk lot containing both inferior and superior merchandise, הַרָי זֶה לֹא יְחַשֶּׁב אֶת הַרֶע בַּאֲמַנָה וְאֵת הַיָּפָה בִּשְׁוֵה — he may not reckon the inferior merchandise to sell on trust and the superior merchandise to sell at its true value. אַלָא אוֹ זָה וַזָה בַּאַמַנַה — Rather, he must sell either both this and that on trust, או זה ווה בשוה or both this and that at its true value. ונותן לו שכר כתף — But [the buyer] gives him the porter's fee he incurred for transporting the merchandise to his store, שכר גמל — The camel-driver's fee, if he needed to hire camels, שַבר פוּנדָק — and the cost of an inn, if he incurred lodging שׁכֵּר עַצְמוּ אִינוּ נוּטָל — however, [the seller] does not take a fee for himself (i.e. for expenses. שׁכָּבֶר נַתָּן לוֹ שָׁכַרוֹ מִשְׁלֶם — because [the first seller] has already given him his own labor) his complete fee.

Shulchan Aruch (Choshen Mishpat 227:28)

הנושא והנותן באמונה — If one is trading on trust, היפה בשויו — he may not reckon the inferior merchandise on trust and the superior merchandise at its value. שאם קנה י' יריעות בי' דינרים — For example, if he purchased ten bolts of fabric for ten dinars, יותר שאינם שוות דינר ויש בהן ששוות יותר — and some of them are not worth a dinar and some are worth more, לא יחשוב הרעות בדינר כל אחת he may not reckon the inferior ones at a dinar each and sell the superior ones at their value. אלא הכל באמונה כמו שקנאם ביחד — Rather, he must sell them all at trust as he purchased them together. שכר הכתף והפונדק — But he may add to the cost of the merchandice the fee for the porter and the inn חכוללם בדמי המקח — and he includes them in the value of the merchandise. אבל שכר טרחו לא יעלה על דמי המקח — But he may not add the fee for his trouble to the cost of the merchandise. ולא יקח ממנו אלא כמו שנתפשר עמו שיתן לו ריוח-And he should not take from [the buyer] anything but what he agreed with him that he would give him a profit.

אם הגיד האמת

סמ"ע (רכז, מו) - דאף דלא ידע בשעת משיכה בכמה קנהו דלימחל אפילו הכי אין בו אונאה כיון דאמר בהדיא שהאמינו לו ויתן לו בעדו כל מה שנתן הוא בעדו ועוד יתן לו ריוח מה, נמצא שמתחלה לא היה כוונתו על שיווי המקח.

ש"ך (רכז, טו) - והוא הדין אם נתאנה מוכר כגון ששוה יותר... ונראה לי לדקדק מהש"ס דפרק הזהב דבנושא ונותן באמונה כשם שאין לו דין אונאה כך דין ביטול מקח אין להם מטעם זה... ומכל מקום צריך להתיישב למעשה. [והפתחי חושן ני, סק"מ) מביא ממשמרת שלום ואוה"מ שאין דין בטול מקח בנו"נ באמונה.]

נתיבות המשפט (חידושים רכז, כט) - ועל כרחך דנראה דאם כבר נתברר להמוכר שנתאנה ומכר באמנה ואינה להלוקח דיכול הלוקח לחזור בו.

ערוך השלחן (רכז, כט) - ולאו דוקא מוכר שאמר... אלא אפילו לוקח שאמר למוכר בכמה שלקחת חפץ זה הנני נותן לך ריוח כך וכך גם כן אין דין אונאה בזה...

אם שיקר

מהרשד"ם (סי' תלג) - הרי שאפילו שקנה י' דברים י' דנרים שבדרך פשוטה נוגע לכל א' דינר אפילו הכי כשמוכר הרעים לבדם כל אחד בדינר נקרא אונאה, כ"ש וק"ו כשדבר א' קנה בדינר ואמר שקנה בדינר ורביע דהוי אונאה ועובר על עשה מהין שלך צדק ועל לאו דאל תונו ולא תשקרו... וצריך בודאי להחזיר מה שאינהו.

אורחות המשפטים (דיני נאמנות י) - ולא ביאר [מהרשד"ם] איך הוא הדין אם עדיין אחר חזרת הנ"ל עוד יש אונאה שתות או פחות משתות, ואם יוכל הלוקח לבטל המקח לגמרי או המוכר, ונראה בזה דזה פשוט דהמוכר אינו יכול לבטל המקח... אף אם כבר שילם המעות יוכל הלוקח לבטל המקח אם המוכר לא יחזיר לו מה שהטעה אותו.

כסף קדושים (שם) - נראה שהלוקח ידו על העליונה ואם רוצה לשלם סך שאמר לפניו המוכר קודם שנודע בכמה קנאה המקח קיים, ואם רוצה לחזור בו ואינו רוצה ליתן רק סך שנודע לו שקנאה בו המוכר לו רשאי... והמוכר יכול לומר מ"מ לא היה רצוני למכור לך בפחות מסך שאמרתי לך להדיא.

שו"ת תשב"ץ (טור השני סימן יא) - אם נמצא שקרן בדבריו המוכר חייב להחזיר ללוקח מה ששיקר בו אפילו קנה אותם בזול ביותר לא יתן אלא מה שנתן המוכר ולא כפי מה ששם אותם לעצמו, ואין לו בית מנוס לומר שיתבטל המכר.

השיב משה (חו"מ סי קג) - ואף אם הסחורה בעין אין זה צריך להחזיר הסחורה ולבטל המקח, דהמקח קיים, רק זה עלם מה שנור אצלו

ערך ש"י - נ"ל כיון דלוקח שתק ולא אמר תחלה ואח"כ אני קונה ממך בקרן או ריוח כך וכך, שמע מינה דלא על סמך דיבורו של מוכר דוקא קנה דכך דרך התגרים לומר שאינם מרויחים... וצ"ע כאן לענין אונאה.

מה נקרא האמת

ערוך השלחן - ולכן החנוני שמכר לבעל הבית על נאמנות יש לו לחשב בהקרן שכר החנות ושארי הוצאות החנות. וכיצד יחשב, כגון ששכר חנותו עם הוצאות עולה לו מאה סלעים לשנה, ובמשך השנה מוכר סחורה בעד ה' אלפים סלעים, עולה לו על כל מאה שני סלעים, ולכן כשמוכר סחורה בעד סלע יחשב על הקרן עוד א' מנ'. ואם יש לו משרתים בהחנות יחשב אותם גם כן בהקרן... אסור לו לחשב ריבית על המעות שנתן בעד הסחורה.

Used car from dealer

Sefer from store

Someone selling an item he never used.

If he sells it at market price, but lies about his price the Tashbetz and Heishiv Moshe (and it seems the Divrei Geonim who cites them) hold that he can back the difference in price. But the Kesef Kedoshim disagrees (unles there is some difference where there is actual onaah. The Dinei Mammonos cites a Sefer that says this is a machlokes. And Pischei Choshen cites Orchos HaMishaptim who holds that it's not botul.